

PRZEKŁAD AKTÓW PRAWNYCH WSPÓLNOT EUROPEJSKICH NA JĘZYK POLSKI

Praca terminologiczna

Maria Rzewuska

Autorka pełni obowiązki zastępcy dyrektora Departamentu Tłumaczeń w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej. Jest absolwentką Instytutu Lingwistyki Stosowanej (UW), a obecnie doktorantką na Wydziale Matematyki i Informatyki w Zakładzie Lingwistyki Komputerowej i Sztucznej Inteligencji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

1. Wprowadzenie

Departament Tłumaczeń Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej jest w Polsce jednostką odpowiedzialną za koordynację przekładu wspólnotowego dorobku prawnego (*acquis communautaire*) na język polski. Proces tłumaczenia w porozumieniu z innymi ministerstwami i urzędami centralnymi jest procesem niezwykle złożonym i wymaga zaangażowania sił zarówno ze strony wykwalifikowanych tłumaczy, jak i administracji publicznej. Polska, podobnie jak inne kraje kandydujące do członkostwa w Unii Europejskiej, jest zobowiązana do przetłumaczenia na swój język całości *acquis communautaire*, który szacuje się na ok. 80 tys. stron Dziennika Urzędowego Wspólnot Europejskich.

Proces przekładu zmierzający do uzyskania możliwie najbardziej zbliżonej do doskonałości polskiej wersji przepisów unijnych zakłada wieloetapową weryfikację tekstu tłumaczenia. Wykonanie tłumaczeń zlecane jest najczęściej w drodze przetargów¹ przez ministerstwa i urzędy centralne. Następnie teksty tłumaczeń poddawane są weryfikacji merytorycznej (przez ekspertów z ministerstw lub instytutów naukowych), a następnie przekazywane do UKIE, gdzie są ujednolicane pod względem terminologicznym oraz poddawane redakcji stylistycznej języka polskiego. Całość procesu przygotowania tłumaczeń zamyka etap weryfikacji prawnej.

Teksty tłumaczeń przechowywane są w bazie tekstów tłumaczeń w Departamencie Tłumaczeń UKIE. Aktualnie powstaje nowa pełnotekstowa baza danych, która umożliwi częstszą

¹ Wszystkie ogłoszenia o przetargach publikowane są w Biuletynie Zamówień Publicznych.

i sprawniejszą aktualizację danych zamieszczanych na Internecie. Wszystkie teksty dostępne są na stronie internetowej UKIE, aktualnie www.ukie.gov.pl/dase/wkt.html.²

2. Praca terminologiczna

Praca terminologiczna ma miejsce równolegle z etapem weryfikacji językowej, która odbywa się w Departamencie Tłumaczeń UKIE. W szerokim rozumieniu działalność terminologiczna departamentu obejmuje zarówno aktualizację bazy danych terminologicznych, jak również opracowywanie glosariuszy oraz pomocy dla tłumaczy. W tym zakresie Departament Tłumaczeń ściśle współpracuje z działem terminologii Służby Tłumaczeń Komisji Europejskiej (fr. Service de Traduction). Część zbiorów opracowanych i wydanych przez Urząd pochodzi z zasobów Komisji Europejskiej udostępnianych w postaci elektronicznego słownika Eurodicautomu. Do celów weryfikacji stworzona została baza danych terminologicznych, w której gromadzona jest terminologia o charakterze ogólnym, zasadniczo pochodząca z aktów prawa pochodnego poddawanych weryfikacji w Urzędzie, a także z innych dokumentów strategicznych dla integracji Polski z Unią Europejską.

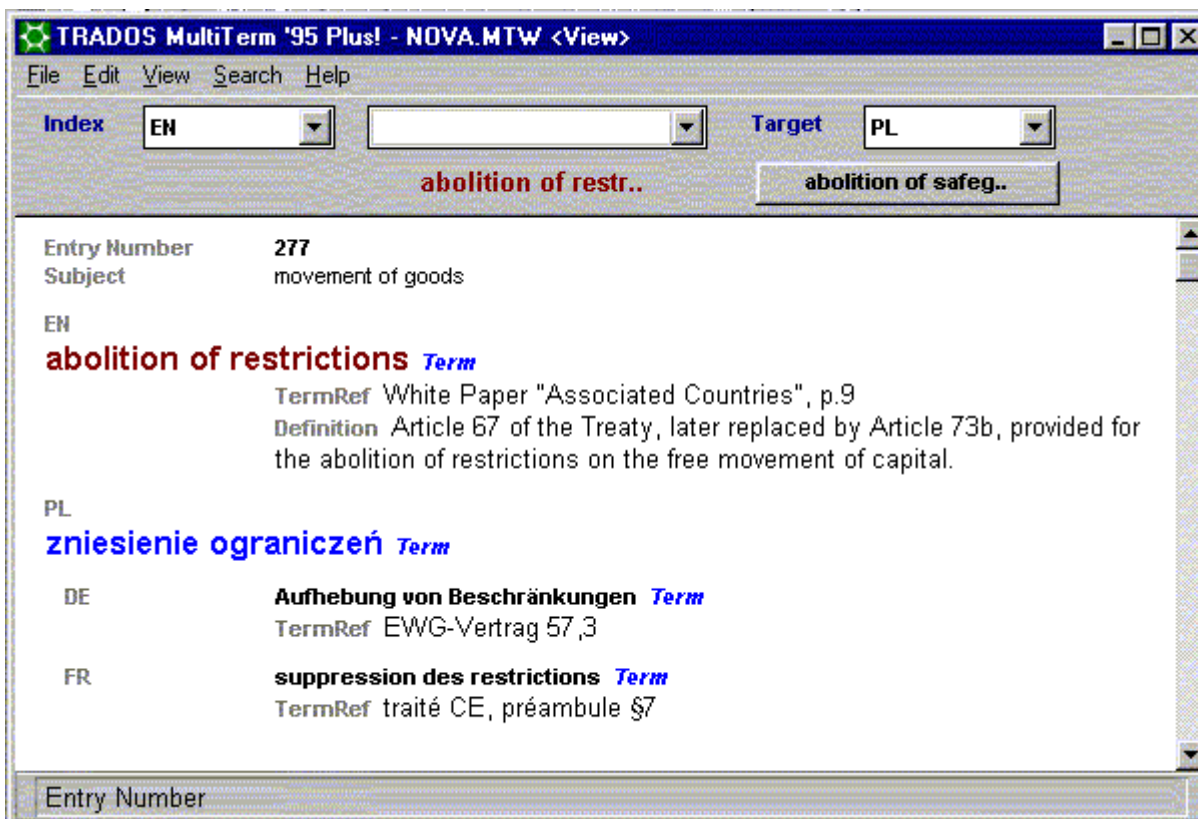
2.1. Baza danych terminologicznych

Struktura bazy danych terminologicznych opiera się na wzorze zaleconym wszystkim strukturom zajmującym się koordynacją procesu tłumaczenia w krajach kandydujących. Zostały jednakże wprowadzone pewne modyfikacje, jako że w postaci wyjściowej nie spełniała wszystkich pożądanych funkcji. Dane terminologiczne przechowywane są i zarządzane przy użyciu programu MultiTerm niemieckiej firmy TRADOS. Program ten współdziała z innymi programami tej samej firmy wspomagającymi tłumaczenie, jest stosunkowo prosty w obsłudze, a format eksportu danych pozwala na ich zaimportowanie i wykorzystanie w innych aplikacjach.

Dane przechowywane w bazie można podzielić na dane o charakterze porządkowym, które pomagają w kontroli danych. Są to: numer rekordu, data utworzenia i modyfikacji, dane osoby, która dokonała modyfikacji. Pola te są wypełniane automatycznie przez program. Drugi typ pól to pola zawierające terminy hasłowe oraz pola o charakterze terminograficznym: źródło terminu, definicja, źródło definicji, uwagi, źródło uwag. Polami dodatkowymi (tzw. pola atrybutowe) są dziedzina lub uwagi osobiste. Te ostatnie służą do komunikacji pomiędzy użytkownikami i

² W najbliższym terminie możliwa jest modyfikacja wskazanego adresu. Zaleca się dojście do stron z tłumaczeniami

administratorami bazy danych, jak również mogą stanowić ostrzeżenie w przypadku wątpliwości odnośnie do jakości przechowywanych w fiszce danych. Pełen zestaw pól (tzw. fiszka maksymalna) widoczna jest w trybie edycji, natomiast w trybie konsultacji wyświetlane są tylko pola zawierające jakieś dane.

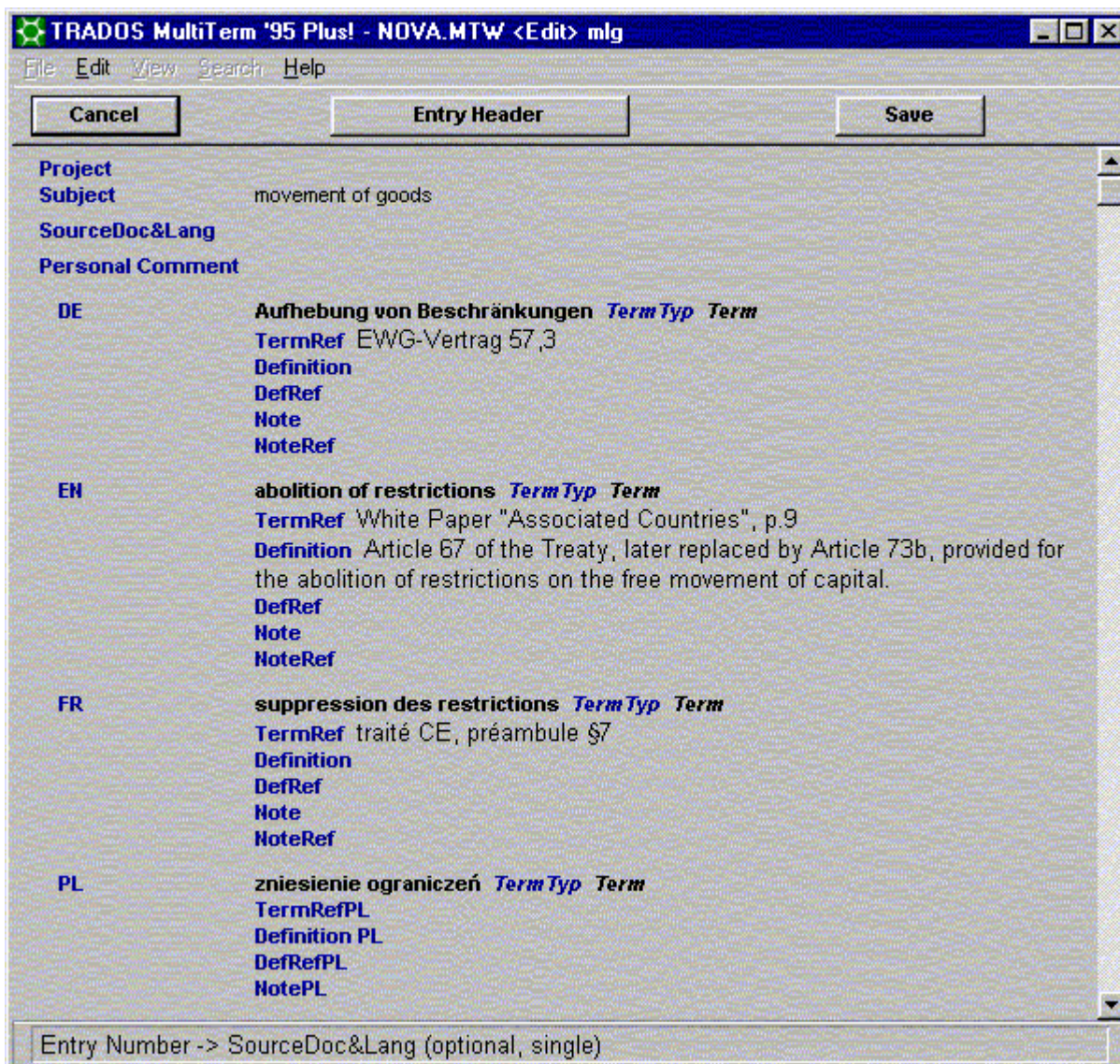

1. Przykładowy rekord z bazy danych Departamentu Tłumaczeń UKIE.

Na pierwszy etap pracy terminologicznej składa się wybranie terminologii z czterech wersji językowych (angielskiej, francuskiej, niemieckiej i polskiej), które względem siebie są równoważne. Jest to przypadek dość rzadko spotykany, gdy mamy do czynienia z kilkoma wersjami oryginalnymi tych samych tekstów. Gromadzone w bazie dane terminologiczne wpisywane są w postaci czterojęzycznych rekordów terminologicznych. Polska komórka tłumaczeniowa i weryfikacyjna jest jedyną komórką wśród komórek pozostałych państw kandydujących do członkostwa, która wykorzystuje w pracy weryfikacyjnej i terminologicznej aż

i pomocami dla tłumaczy przez główną stronę UKIE, tj. www.ukie.gov.pl, a następnie przez menu [tłumaczenia](#).

cztery języki. Zazwyczaj struktura opiera się na jednym wybranym wyjściowo języku obcym. Tworzenie rekordów w czterech językach umożliwia korzystanie ze wspólnego dorobku także tłumaczom i weryfikatorom, którzy posługują się innym językiem, niż np. angielskim.

2. Rekord zamieszczony w rys. 1 w trybie edycji z możliwością wypełnienia danymi wszystkich pól.

Do wprowadzenia do bazy danych kwalifikowane są terminy nowe lub mogące stanowić trudność dla weryfikatorów. Terminy te wprowadzane są do roboczej bazy danych, gdzie są uzupełniane, sprawdzane w literaturze fachowej i konsultowane przez specjalistów. Sprawdzanie terminologii wymaga niejednokrotnie wielu czasochłonnych i mozolnych poszukiwań, zazwyczaj Departament nasz korzysta ze wsparcia ekspertów w urzędach centralnych merytorycznie właściwych dla danych tekstów oraz instytucjach naukowych.

W pracy terminologicznej pomocne są także inne źródła terminologii – począwszy od bazy danych aktów prawnych WE Celex, wspomnianego już elektronicznego słownika Komisji Eurodicautom, bazy polskiego prawa Lex oraz licznych opracowań w języku polskim.

2.2. Glosariusze i inne publikacje

Praca terminologiczna wykonywana w Departamencie Tłumaczeń obejmuje także opracowywanie i wydawanie zbiorów terminologii. Część wydawanych zbiorów stanowią glosariusze Komisji Europejskiej. Glosariusze te, tak jak w Komisji, mają status dokumentów roboczych i jako takie mogą być rozprowadzane wyłącznie nieodpłatnie urzędnikom państwowym oraz instytucjom edukacyjnym. Spis wydanych dotychczas glosariuszy także znajduje się na stronach internetowych Departamentu, aktualnie w druku jest zbiór terminologii poświęcony sprawom finansowym i ekonomii.

Dążąc do jednolitości wykonywanych tłumaczeń zostały opracowane „Wskazówki dla tłumaczy aktów prawnych Wspólnot Europejskich”, które ukazały się nakładem UKIE w maju br. Zawarte są w nich zlecenia dotyczące przyjętej formy polskiej wersji unijnego aktu prawnego, utartych wyrażen i zasady podziału aktu prawnego. Ostatnia część zawiera wzory aktów prawnych w języku niemieckim, angielskim, francuskim i polskim oraz przykładowe krótkie tłumaczenia. „Wskazówki” są dostępne (także do ściągnięcia) w formacie pdf na internecie.

3. Podsumowanie

Departament Tłumaczeń Urzędu Komitetu Integracji we współpracy z ministerstwami i urzędami centralnymi koordynuje proces tłumaczenia i weryfikacji prawa europejskiego. Podejmuje także działania mające na celu upowszechnienie wykonanych już tłumaczeń, a także zgromadzonej wiedzy terminologicznej. Oprócz tłumaczeń pisemnych Departament bierze także

udział w koordynacji kształcenia tłumaczy ustnych, służy radą i pomocą wszystkim osobom, które swą przyszłość – jako tłumacze – wiążą z członkostwem Polski w Unii Europejskiej. Urząd zaprasza do współpracy tłumaczy z doświadczeniem (języki angielski, francuski i niemiecki) w zakresie przekładu prawa wspólnotowego³.

Summary

*The Translation Department based at the Office of the Committee for European Integration coordinates the translation process of *acquis communautaire* into Polish. It is also responsible for the revision of Polish translations and terminology work. This complex process needs a cooperation with line ministries and other central administration bodies as well as with the market of qualified translators. Translations are contracted in the form of public tenders. The terminology activity carried out in the Translation Department consists mainly of the amplification of the terminology database and the elaboration and publication of terminology collections. Recently a manual on the translation into Polish of the EU legal acts was published. The Office is the sole organ competent for the elaboration of Polish official terminology of the *acquis communautaire* and invites for cooperation all persons wishing to provide advice and high quality linguistic services.*

³ Oferty współpracy można kierować pod adres: Departament Tłumaczeń, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Al. Ujazdowskie 9, 00-918 Warszawa.